

Wyrok z dnia 14 grudnia 1999 r.

I PKN 446/99

Powodujące wygaśnięcie spółdzielczego stosunku pracy wykluczenie ze spółdzielni pracy członka zarządu zakładowej organizacji związkowej nie musi być poprzedzone uzyskaniem zgody zarządu tej organizacji związkowej. W przypadku uchylecia uchwały o wykluczeniu i orzeczenia przywrócenia do pracy takiemu pracownikowi przysługuje wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy (art. 57 § 2 KP w związku z art. 196 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze, jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.).

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 1999 r. sprawy z powództwa Wiktora N. przeciwko Krakowskiej Spółdzielni Niewidomych „S.” w K. o uchylenie uchwały i przywrócenie do pracy, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 18 maja 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 4 lutego 1999 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie uchylił uchwałę [...] Rady Nadzorczej Spółdzielni Niewidomych "S." w K. z dnia 18 grudnia 1997 r. w przedmiocie wykluczenia powoda Wiktora N. z członkostwa w Spółdzielni i przywrócił go do pracy na stanowisko zajmowane przed tą datą oraz zasądził na jego rzecz od strony pozwanej kwotę 12 459,40 zł oraz udział w czystej nadwyżce bilansowej za okres 6 miesięcy pozostawania bez pracy pod warunkiem podjęcia pracy w pozwanej Spółdzielni, zaś w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Sąd Okręgowy ustalił, iż powód, będąc członkiem pozwa-

nej od 1984 r., był ostatnio zatrudniony na stanowisku głównego specjalisty do spraw marketingu. Postanowieniem z dnia 14 grudnia 1997 r. Sąd Wojewódzki w Krakowie zarejestrował Związek Zawodowy "S. z S.", ustalając jego zakres działania na terenie pozwanej Spółdzielni. Związek ten, powiadomiony o zamiarze wykluczenia powoda ze Spółdzielni nie wyraził na to zgody. Uchwałą z dnia 18 grudnia 1997 r. Rada Nadzorcza wykluczyła powoda z członkostwa w Spółdzielni, o czym został on powiadomiony pismem z dnia 22 grudnia 1997 r. z zaznaczeniem, iż łącząca strony spółdzielcza umowa o pracę wygasa. Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, iż wskazane przez stronę pozwaną przyczyny wykluczenia nie mogą być uznane za ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych ani też umyślne działanie na szkodę Spółdzielni, a zatem wykluczenie naruszyło § 14 statutu. Stanowiło to podstawę uwzględnienia powództwa w zakresie uchylenia zaskarżonej uchwały i przywrócenia do pracy oraz wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy za okres 6 miesięcy. Sąd wskazał, iż art. 195 Prawa spółdzielczego reguluje zasady i tryb współdziałania spółdzielni z organizacjami związkowymi przy podejmowaniu uchwały w przedmiocie wykluczenia lub wykreślenia z rejestru członków i nie odsyła w tym względzie do zasad określonych w Kodeksie pracy. Szczególne przepisy chroniące pracowników nie mają zastosowania również poprzez art. 199 tego Prawa z uwagi na to, iż o składzie członkowskim decyduje sama spółdzielnia, co nie wymaga zgody jakiegokolwiek organu zewnętrznego.

W uwzględnieniu apelacji powoda, Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 18 maja 1999 r. [...] zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w części oddalającej powództwo (pkt IV) w ten sposób, że zasądził na rzecz powoda dalszą kwotę 17 443,15 zł z odsetkami. Za trafne uznał Sąd drugiej instancji stanowisko, iż podjęcie uchwały o wykluczeniu członka ze spółdzielni nie wymagało zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej, gdyż kolidowałoby to z podstawową zasadą samorządności spółdzielni. O ile przepis art. 190 § 2 Prawa spółdzielczego, odnoszący się do wypowiedzenia lub rozwiązania spółdzielczej umowy o pracę w czasie trwania członkostwa, przewiduje stosowanie korzystniejszych unormowań prawa pracy zakazujących lub ograniczających wypowiedzenie lub rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia, o tyle przepisy regulujące kwestię wykluczenia nie zawierają takiego uregulowania. Przepis art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 55, poz. 234 ze zm.) zawiera ograniczenie swobody pracodawcy do dokonania jednostronnej czynności prawnej prowadzącej do ustania łączącego

strony stosunku pracy. Przepis ten nie dotyczy natomiast ustania stosunku pracy przez jego wygaśnięcie, do czego prowadzi ustanie członkostwa (art. 186 § 1 Prawa spółdzielczego). Jednakże w myśl art. 193 § 4 tego Prawa wykluczenie członka spółdzielni, który był zatrudniony na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, pociąga za sobą takie skutki, jakie przepisy prawa pracy wiążą z rozwiązaniem przez zakład pracy umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika. Konsekwencją tego unormowania jest uregulowanie zawarte w art. 196 § 1 Prawa spółdzielczego, zgodnie z którym członkowi wykluczonemu ze spółdzielni z naruszeniem art. 193 przysługują roszczenia o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy za okres nie dłuższy niż 6 miesięcy (art. 188 § 1 i 2) lub - jeżeli jest to dla członka korzystniejsze – roszczenia przewidziane w przepisach prawa pracy dotyczących uprawnień pracownika w razie niezgodnego z prawem rozwiązania przez zakład pracy umowy o pracę bez wypowiedzenia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, uregulowanie to stanowi podstawę do zastosowania art. 57 § 2 KP jako korzystniejszego dla powoda od uregulowania zawartego w art. 188 § 2 Prawa spółdzielczego. Odmienna interpretacja prowadziłaby bowiem do nieuzasadnionego zróżnicowania sytuacji prawnej członka zarządu zakładowej organizacji związkowej w zależności od tego, czy ustanie stosunku pracy równoznaczne w skutkach z rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika nastąpiło w czasie trwania członkostwa, czy też skutek wykluczenia członka ze spółdzielni. Powód był bowiem pracownikiem podlegającym szczególnej ochronie przed wypowiedzeniem lub rozwiązaniem spółdzielczej umowy o pracę bez wypowiedzenia, zaś wykluczenie go z członkostwa pozwanej Spółdzielni nastąpiło z naruszeniem art. 193 Prawa spółdzielczego.

Kasację od tego wyroku wniosła strona pozwana. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 32 ustawy o związkach zawodowych, art. 190 § 2 Prawa spółdzielczego i art. 57 § 2 KP, przez ich błędne, niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie art. 382 KPC. Zdaniem strony pozwanej, skutki nieprawidłowego działania spółdzielni, która podjęła uchwałę o wykluczeniu członka określa art. 196 Prawa spółdzielczego, który stanowi o możliwości korzystniejszych rozwiązań dla członka w sytuacji nieprawidłowego wykluczenia. Z kolei możliwość stosowania tych korzystniejszych rozwiązań przewiduje art. 57 § 2 KP i art. 190 Prawa spółdzielczego. Ale zdaniem strony pozwanej, stosowanie tych korzystniejszych rozwiązań może mieć miejsce tylko w przypadku rozwiązania umowy o pracę na mocy art. 189 Prawa spółdzielczego. W przypadku powoda wykluczenie nastąpiło na mocy art. 193 Prawa

spółdzielczego. Przepis art. 193 Prawa spółdzielczego, przewidując możliwość wykluczenia członka koresponduje z art. 195 tego Prawa, który nakłada obowiązek uzyskania przez spółdzielnię opinii związku zawodowego. Chybiona jest ocena, że powód pozostawał pod szczególną ochroną jako działacz związkowy. Strona pozwana nie naruszyła art. 195 Prawa spółdzielczego, więc nie ma podstaw do stosowania korzystniejszych dla powoda przepisów. Strona pozwana zarzuciła też, iż Sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego co do prawidłowości wyliczenia żądanej przez powoda kwoty 17 443,15 zł. Strona pozwana kwestionowała co do zasady to roszczenie powoda, a więc tym samym kwestionowała też jego wysokość. Z uwagi na to powinno być przeprowadzone postępowanie dowodowe na tę okoliczność. Zaniechanie przeprowadzenia tego postępowania stanowi naruszenie art. 382 KPC.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 186 § 1 Prawa spółdzielczego - ustawa z dnia 16 września 1982 r. (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.) spółdzielcza umowa o pracę wygasa z ustaniem członkostwa, a więc także w przypadku wykluczenia ze spółdzielni. Zgodnie z art. 196 § 1 Prawa spółdzielczego członkowi spółdzielni zatrudnionemu na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, którego spółdzielnia wykluczyła z naruszeniem przepisów art. 193-195 tego Prawa przysługują roszczenia przewidziane w art. 188 § 1 i 2 (w tym roszczenie o wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy - art. 188 § 2) lub, jeżeli jest to dla członka korzystniejsze, roszczenia dotyczące uprawnień pracownika na wypadek wadliwego rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia. Stosowanie art. 196 § 1 Prawa spółdzielczego w zakresie roszczeń jest niezależne od tego, czy spółdzielnia naruszyła art. 195 (obowiązek konsultacji ze związkami zawodowymi zamiaru wykluczenia), czy też naruszyła przepisy art. 193-194. Nie jest więc tak, jak twierdzi w kasacji strona pozwana, że zastosowanie korzystniejszych przepisów Kodeksu pracy zależy od tego, jakie przepisy zostały naruszone przez spółdzielnię, a w szczególności nie jest wymagane naruszenie art. 195 Prawa spółdzielczego. Ponieważ w przypadku przywrócenia do pracy korzystniejsze niż art. 188 § 2 Prawa spółdzielczego roszczenia przewiduje art. 57 § 2 KP (wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy), istotny problem w wykładni przepisów sprowadzał się do oceny czy powód był pracownikiem, co do które-

go rozwiązanie umowy o pracę podlegało ograniczeniu z mocy przepisu szczególnego (w tym przypadku z mocy art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych). Trudności interpretacyjne w tym zakresie wynikają z tego, że tak jak przyjęły to zgodnie Sądy obu instancji, do wykluczenia powoda ze spółdzielni (skutkującego wygaśnięciem spółdzielczego stosunku pracy) nie było potrzebne uzyskanie zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej, mimo że był on członkiem zarządu tej organizacji (tak prawidłowo powołany wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 1993 r., I PRN 55/93, nie publikowany oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 listopada 1994 r., III APr 52/94, Prawo Pracy 1995 r. nr 3, s. 45). W związku z tym powstaje problem, czy powód był pracownikiem, z którym rozwiązanie stosunku pracy podlegało szczególnemu ograniczeniu, czy nie było takiego ograniczenia. Sąd Najwyższy podziela w tym zakresie wykładnię zaprezentowaną przez Sąd drugiej instancji. Poza przedstawionymi przez ten Sąd argumentami, za przyjęciem takiej wykładni przemawia uznanie, że podleganie szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy zależy od ogólnego statusu danego pracownika, a nie od tego czy w konkretnym przypadku niezbędne było spełnienie szczególnych wymagań ochronnych. Taki kierunek orzecznictwa wynika m.in. z wykładni zaprezentowanej przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 listopada 1996 r., I PZP 20/96 (OSNAPIUS 1997 r. nr 14, poz. 188), według której pracownikowi korzystającemu ze szczególnej ochrony trwałości stosunku pracy w okresie roku po zakończeniu pełnienia funkcji związkowej wymienionej w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 55, poz. 236 ze zm.), który podjął pracę w wyniku przywrócenia do pracy, przysługuje wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy (art. 57 § 2 KP), także wówczas, gdy wyłączną przyczyną przywrócenia do pracy było naruszenie art. 53 § 1 pkt 1 w związku z art. 53 § 3 KP, przy istnieniu zgody organu związkowego na rozwiązanie umowy o pracę. Pogląd taki jest też powszechnie przyjęty w doktrynie (por. np. M. Gersdorf [w:] „Prawo spółdzielcze - komentarz” Warszawa 1985 r. s. 297, 303 i 317). Wykładnia taka uzasadniona jest uznaniem, że art. 196 § 1 Prawa spółdzielczego jest przepisem tworzącym fikcję prawną, uzupełniającą przesłanki stosowania art. 57 § 2 KP. Fikcja ta sprowadza się do tego, że w rozumieniu tego przepisu należy traktować jak pracownika, z którym rozwiązanie stosunku pracy podlega szczególnym ograniczeniom, także pracownika posiadającego taki status, choćby w konkretnym przypadku szczególna ochrona trwałości stosunku pracy nie działała. Inaczej mówiąc członek zarządu zakładowej organizacji związko-

wej jest w rozumieniu art. 196 § 1 Prawa spółdzielczego korzystającym z korzystniejszych uprawnień pracowniczych, tj. uprawnień przysługujących pracownikowi szczególnie chronionemu w rozumieniu art. 57 § 2 KP. Słusznie więc Sąd drugiej instancji przyjął, że powodowi przysługiwało korzystniejsze roszczenie z art. 57 § 2 KP, czyli roszczenie o wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy, a więc za nieusprawiedliwiony należało uznać zarzut kasacji naruszenia wskazanych przepisów prawa materialnego.

Nie jest także uzasadniony zarzut naruszenia prawa procesowego. Strona pozwana nie zaprzeczyła faktów dotyczących wysokości wynagrodzenia za pracę powoda. Mogły więc one być potraktowane jako przyznane zgodnie z art. 230 KPC. Zakwestionowanie roszczenia co do zasady nie oznacza bowiem zakwestionowania faktów dotyczących wysokości wynagrodzenia. Są to kwestie leżące w dwóch różnych płaszczyznach - pierwsza w płaszczyźnie prawa, druga w zakresie podstawy faktycznej. Fakty w zakresie wysokości wynagrodzenia uznał za przyznane Sąd pierwszej instancji w zakresie zasądzonego wynagrodzenia za okres 6 miesięcy. Strona pozwana nie zaskarżyła wyroku tego Sądu, a więc pośrednio wręcz przyznała fakty w zakresie wysokości wynagrodzenia. Słusznie więc Sąd drugiej instancji uznał te fakty za przyznane, a w każdym razie nie zaprzeczone, co skutkowało możliwością ich przyjęcia jako podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i nie naruszało art. 382 KPC.

Z tych względów kasacja strony pozwanej podlegała oddaleniu z mocy art. 393¹² KPC.

=====